

УДК 373.2.011.3-051:005.591.6

DOI <https://doi.org/10.32782/apv/2023.1.4>

Олександра ЄМЧИК

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти, Волинський національний університет імені Лесі Українки, просп. Волі, 13, м. Луцьк, Волинська обл., Україна, 43025
ORCID: 0000-0003-0261-8595

Бібліографічний опис статті: Ємчик, О. (2023). Інноваційна діяльність як вид педагогічної творчості вихователя закладу дошкільної освіти. *Acta Paedagogica Volynienses*, 1, 25–30, doi: <https://doi.org/10.32782/apv/2023.1.4>

ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ВИД ПЕДАГОГІЧНОЇ ТВОРЧОСТІ ВИХОВАТЕЛЯ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Статтю присвячено аналізу особливостей інноваційної діяльності у контексті відповідності вимогам до педагогічної творчості фахівця з дошкільної освіти. Наголошено на необхідності провадити інноваційну діяльність вихователем закладу дошкільної освіти, залучаючи при цьому власний творчий потенціал. Від рівня його сформованості залежатиме успішність та якість освітнього процесу.

Основною метою роботи педагога з дітьми є формування компетентностей, достатніх для адаптації дитини до умов оточуючого середовища, здатності відповідати на виклики, зокрема й освітні, приймати самостійні рішення стосовно завдань та результатів власної діяльності. Узагальнено, що розвиток дошкільної освіти, її перехід на новий якісний рівень неможливий без розробки та впровадження інноваційних технологій виховання, навчання та розвитку дітей дошкільного віку.

Інноваційну педагогічну діяльність визначено як комплексну, багатофункціональну діяльність особистості, засновану на її активності та спрямовану на осмислення педагогічного досвіду та трансформацію освітнього процесу на його основі з метою підвищення ефективності педагогічних впливів шляхом впровадження інновацій. Співставлено ознаки, етапи, рівні інноваційної діяльності педагога із змістовими характеристиками творчої педагогічної діяльності.

Визначено, що інноваційні зміни в дошкільній освіті можливі тільки за наявності підготовлених кваліфікованих педагогічних кадрів, у яких сформована інноваційна компетентність на основі творчого педагогічного потенціалу. Важливість формування готовності вихователя до здійснення інноваційної та творчої педагогічної діяльності під час організації, забезпечення та реалізації освітнього процесу в закладі дошкільної освіти, а також створення відповідного середовища зумовили впровадження відповідних освітніх компонентів в освітні програми підготовки бакалавра (Інноваційні педагогічні технології у дошкільній освіті) та магістра дошкільної освіти (Педагогічна творчість та самоменеджмент організатора дошкільної освіти).

Ключові слова: інноваційна діяльність, творча діяльність, педагогічна творчість, вихователь закладу дошкільної освіти

Oleksandra YEMCHYK

Candidate of Pedagogic Sciences, Senior Lecturer at the Department of General Pedagogy and Preschool Education, Lesya Ukrainka Volyn National University, 13 Voli Ave, Lutsk, Ukraine, 43025
ORCID: 0000-0003-0261-8595

To cite this article: Yemchyk, O. (2023). Innovatsiina diialnist yak vyd pedahohichnoi tvorchosti vykhovatelja zakladu doshkilnoi osvity [Innovative activity as a type of preschool teacher's pedagogical creativity]. *Acta Paedagogica Volynienses*, 1, 25–30, doi: <https://doi.org/10.32782/apv/2023.1.4>

INNOVATIVE ACTIVITY AS A TYPE OF PRESCHOOL TEACHER'S PEDAGOGICAL CREATIVITY

The article is devoted to the analysis of the features of innovative activity in the context of compliance with the requirements for pedagogical creativity of a specialist in preschool education. It is emphasized the need to carry out innovative activities by the teacher of the preschool educational institution, at the same time involving his own creative potential. The success and quality of the educational process will depend on the level of its formation.

The main goal of a teacher's work with children is the formation of competencies sufficient for the child's adaptation to the conditions of the surrounding environment, the ability to respond to challenges, including educational ones, to make

independent decisions regarding the tasks and results of one's own activities. In general, the development of preschool education, its transition to a new qualitative level is impossible without the development and implementation of innovative technologies for the education, training and development of preschool children.

Innovative pedagogical activity is defined as a complex, multifunctional activity of a person, based on his activity and aimed at understanding the pedagogical experience and transforming the educational process based on it in order to increase the effectiveness of pedagogical influences through the introduction of innovations. The signs, stages, and levels of the pedagogue's innovative activity are compared with the substantive characteristics of creative pedagogical activity.

It was determined that innovative changes in preschool education are possible only in the presence of trained and qualified pedagogical personnel, who have developed innovative competence based on creative pedagogical potential. The importance of forming the educator's readiness to carry out innovative and creative pedagogical activities during the organization, provision and implementation of the educational process in a preschool educational institution, as well as the creation of a suitable environment led to the introduction of relevant educational components into the educational programs of the bachelor's degree (Innovative pedagogical technologies in preschool education) and the master's degree of preschool education (Pedagogical creativity and self-management of the organizer of preschool education).

Key words: *innovative activity, creative activity, pedagogical creativity, preschool teacher.*

Актуальність проблеми. Увага суспільства і держави до якості освіти дитини дошкільного віку, зумовлена важливістю цього вікового періоду загалом для формування та розвитку особистості, що підтверджується усе більшою кількістю психолого-педагогічних досліджень. Саме тому, чи не найважливіше значення має організація освітнього процесу для дітей у цей період центральне місце у якому завжди займає педагог – вихователь закладу дошкільної освіти.

Така велика відповідальність, покладена на фахівця в галузі дошкільної освіти окреслена відповідними функціями професійного стандарту (Наказ Міністерства № 755-21 від 19 жовтня 2021 р.) – організація, забезпечення та реалізація освітнього процесу, участь у створенні підтримки та розвитку здорового, безпечного, розвивального, інклюзивного освітнього середовища, партнерська взаємодія з учасниками освітнього процесу, професійний розвиток та самовдосконалення (Наказ, pp. 7–8).

Професійна діяльність вихователя, за цим документом, пов'язана з підвищеним рівнем психофізіологічного та емоційного навантаження. Такий підхід зумовлений двома важливими загальними компетентностями, необхідними професіоналу-педагогу в його роботі: здатність до прийняття ефективних рішень у професійній діяльності та відповідного ставлення до обов'язків, мотивування людей до досягнення спільної мети; здатність до творчого пошуку та реалізації нових ідей, до самопрезентації та результатів професійної діяльності; здатність до керування власним життям і кар'єрою, планувати й управляти культурними та соціальними проектами, критично мислити (Наказ, pp. 6).

Такий підхід суспільства та держави детермінує необхідність розглянути діяльність педагога-вихователя як провідну рушійну силу у розвитку особистості дитини та власної особистості, як професіонала. Адже реформування системи освіти, зумовлене змінами у сучасному суспільстві відповідним чином викликає і важливість оцінки готовності фахівців до реалізації поставлених завдань.

У будь-якому випадку практично кожен педагогічний працівник закладу дошкільної освіти стикнеться з необхідністю впроваджувати нові умови та вимоги в освітній процес закладу, адже перший етап реформування ознаменував затвердження Стандарту дошкільної освіти ще у 2021 р. Наразі триває активне оновлення освітніх та освітньо-розвивальних програм для роботи з дітьми раннього та дошкільного віку. Таким чином, у кінцевому результаті кожен вихователь зіткнеться із необхідністю проводити інноваційну діяльність, залучаючи при цьому власний творчий потенціал. І від рівня його сформованості залежатиме успішність та якість освітнього процесу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретико-методологічні засади підготовки педагогів до інноваційної діяльності висвітлені у працях К. Ангеловські, І. Дичківської, О. Дубасенюк, І. Зязюна, В. Кременя, М. Кларіна, Н. Ничкало, С. Сисоєвої, В. Сластьоніна, В. Паламарчук, І. Підласого, О. Пехоти, О. Пометун, Л. Подимової, І. Піскарьової, О. Хомерики, О. Хуторського, Н. Юсуфбекової та ін.

Вивченню окремих аспектів розвитку творчої особистості та психолого-педагогічних чинників, що сприяють становленню її якостей присвячено дослідження Г. Альтшуллера, Б. А. Брушлинського, В. Вербця, Л. Виготського,

Н. Вишнякової, Дж. Гілфорда, В. Дружиніна, В. Загв'язинського, І. Зязюна, Н. Кузьміної, О. Кульчицької, А. Лука, А. Маслоу, В. Моляка, Я. Пономарьова, В. Рибалки, К. Роджерса, В. Роменця, С. Рубінштейна, О. Семенова, С. Сисоєвої, Т. Сущенко, П. Торренса, М. Холодної, Г. Чистякової, М. Ярошевського та ін.

Мета дослідження полягає в аналізі особливостей інноваційної діяльності у контексті відповідності вимогам до педагогічної творчості фахівця з дошкільної освіти.

Виклад основного матеріалу дослідження. Зміни у системі освіти, зокрема й дошкільної, спрямовані на підвищення конкурентоспроможності та професійної мобільності випускників закладів вищої освіти на ринку праці, поглиблення її фундаментальності та посилення практичної складової професійної підготовки (Pidlypniak, 2022, pp. 31). Тобто фахівець з дошкільної освіти, працюючи вихователем у сучасному закладі опиняється в умовах гострої необхідності пристосовуватись до мінливих умов, динамічності та плинності освітнього процесу. Адже основною метою роботи педагога з дітьми є формування компетентностей, достатніх для адаптації дитини до умов оточуючого середовища, здатності відповідати на виклики, зокрема й освітні, приймати самостійні рішення стосовно завдань та результатів власної діяльності.

Постійна трансформація суспільства вимагає й мобілізації вихователем власного потенціалу для забезпечення найбільш успішних результатів педагогічної діяльності, як для себе, так і для дітей дошкільного віку. А це означає, що у своїй роботі фахівець не омине й впровадження інновацій. Сьогодні освітній процес повинен не тільки дати знання, вміння та навички інноваційної діяльності, а й сформував нові способи мислення.

Розвиток дошкільної освіти, її перехід на новий якісний рівень неможливий без розробки та впровадження інноваційних технологій виховання, навчання та розвитку дітей дошкільного віку (Pidlypniak, 2022, pp. 31).

Науковці по-різному трактують поняття «інноваційна діяльність». Тлумаченню змісту цієї категорії присвячено доробки Л. Сущенко, С. Заславської, Є. Коваленко, Л. Козак, В. Меньяло, О. Волошиної, В. Березюк, О. Рудік (Kudriavtseva, 2022, pp. 123). Узагальнивши під-

ходи учених, можемо визначити інноваційну педагогічну діяльність як комплексну, багатофункціональну діяльність особистості, засновану на її активності та спрямовану на осмислення педагогічного досвіду та трансформацію освітнього процесу на його основі з метою підвищення ефективності педагогічних впливів шляхом впровадження інновацій.

Надзвичайно влучним вважаємо аналіз складових та алгоритм здійснення інноваційної діяльності вихователем, здійснений І. Підлипняк. Серед основних етапів-ознак такої діяльності науковець виділяє такі (Pidlypniak, 2022, pp. 34):

- відчуття вихователем потреби у здійсненні інновацій, яку він усвідомлює як мотив діяльності;
- формулювання мети діяльності щодо впровадження інновацій; аналіз умов, в яких має здійснюватися досягнення мети (мета й аналіз умов її досягнення складають задачу діяльності);
- планування дій для досягнення мети, що включають експериментальну складову;
- система дій, що здійснюються відповідно до плану;
- прогностичний та діагностичний контроль дій та оцінка результату; рефлексія здійснених способів дій;
- постановка наступної задачі інноваційної діяльності.

В процесі аналізу витоків інноваційної діяльності варто співставити їх з змістовими характеристиками творчої педагогічної діяльності. Основною сутнісною рисою творчості за дослідженням Н. Гузій є зумовленість здібністю особистості до самостійного пошуку з метою досягнення результатів, що мають новизну, оригінальність, прогресивність за умов оволодіння засобами організації цієї діяльності на фоні позитивного ставлення до пізнання (Huzii, 2004).

Аналіз поняття «творчий педагог» А. Курчатової позиціонує зв'язок педагогічної творчості із впровадженням інноваційних ідей у педагогічну діяльність. Результатом творчості вихователя є зростання його професійної майстерності та особистісний саморозвиток (Kurchatova, 2022, pp. 87). Варто наголосити на відокремленні вченими двох видів педагогічної творчості – у широкому та вузькому розумінні. У вузькому – результат такої творчості буде

інноваційним для самого педагога, на його особистісному рівні. У широкому – творча діяльність фахівця передбачає досягнення такого рівня результату, ефективність якого буде відчутна на інституційному, загальнонаціональному чи навіть на загальносуспільному, загальнолюдському рівні.

Вартою уваги є теза О. Кудрявцевої, що «для того, щоб здійснювати інноваційну діяльність, здобувачі вищої освіти повинні бути підготовлені до її здійснення, а результатом професійної підготовки має стати їх готовність до інноваційної діяльності у закладі дошкільної освіти» (Kudriavtseva, 2022, pp. 124).

Ця теза підтверджується результатами дослідження Г. Смольникової та А. Семенко, котре виявило, що інноваційні зміни в дошкільній освіті можливі тільки за наявності підготовлених кваліфікованих педагогічних кадрів, у яких сформована інноваційна компетентність; за останні 5 років найбільш поширеними інноваційними педагогічними технологіями у закладах дошкільної освіти виявилися: здоров'я збережувальні та здоров'я формувальні технології, експериментально-дослідницька і проектна діяльність дітей, інформаційно-комунікативні технології, нетрадиційні техніки малювання; педагоги закладів дошкільної освіти, в більшій чи меншій мірі, зорієнтовані на впровадження в освітній процес сучасних розвиваючих ігор і вправ, схем-моделей, коректурних таблиць, Лего-конструювання, музейної педагогіки; інноваційна діяльність в експериментальних закладах дошкільної освіти сприяє підвищенню рівня професійної майстерності педагогів і рівня розвитку дітей, збільшує кількість управлінських функцій керівника; у переважній більшості вихователів-методистів (93%) і директорів/завідуючих (73%) закладів дошкільної освіти сформована мотиваційна готовність до інноваційної діяльності (Smolnykova, Semenenko, 2018, pp. 132). Наявність таких труднощів та викликів наголошує на необхідності високої якості професійної підготовки педагогів.

Важливість формування готовності вихователя до здійснення інноваційної та творчої педагогічної діяльності під час організації, забезпечення та реалізації освітнього процесу в закладі дошкільної освіти, а також створення відповідного середовища зумовили впрова-

дження відповідних освітніх компонентів в освітні програми підготовки бакалавра (Інноваційні педагогічні технології у дошкільній освіті) та магістра дошкільної освіти (Педагогічна творчість та самоменеджмент організатора дошкільної освіти) Волинського національного університету імені Лесі Українки.

ОК Інноваційні педагогічні технології у дошкільній освіті вивчається у 6 семестрі освітнього рівня Бакалавр (3 кредити, 90 годин) та спрямований на формування системи знань про сутність інноваційних педагогічних технологій та вмінь щодо впровадження їх у процесі розвитку дітей дошкільного віку в сучасних закладах дошкільної освіти. У результаті вивчення освітнього компонента здобувачі освіти матимуть систему стійких уявлень про: місце, роль і значення інноваційних педагогічних технологій в системі професійної освіти; зв'язок інноваційних педагогічних технологій з дидактикою та методикою; історію розвитку інноваційних педагогічних технологій; основні теоретико-методологічні принципи конструювання та проведення педагогічного дослідження на основі використання інноваційних педагогічних технологій; класифікацію, специфіку, структуру інноваційних педагогічних технологій і сучасні підходи до їх використання; шляхи вдосконалення кожним викладачем педагогічної майстерності та культури; загальні форми організації, методи, прийоми і засоби управління інноваційними педагогічними процесами (Smoliuk, 2022).

ОК Педагогічна творчість та самоменеджмент організатора дошкільної освіти вивчається у 2 семестрі освітньої програми Дошкільна освіта другого (магістерського) рівня вищої освіти і спрямовані на підвищення рівня творчого потенціалу магістра дошкільної освіти, котрий у майбутній діяльності визначає готовність до постійного самовдосконалення та творчий підхід до організації та здійснення педагогічної діяльності в умовах закладу дошкільної освіти. Завдання освітнього компонента полягають у тому, щоб забезпечити умови для опанування здобувачами основними поняттями і принципами творчої педагогічної діяльності у закладі дошкільної освіти та самоменеджменту фахівця; провести історико-педагогічний аналіз проблеми педагогічної творчості розвитку творчого потенціалу; створити

умови для стимулювання розвитку творчого потенціалу майбутніх фахівців з дошкільної освіти та самоменеджменту такої діяльності; ознайомити майбутніх магістрів із методами, формами, засобами, технологіями та методикою творчої педагогічної діяльності і розвитку творчого потенціалу майбутнього організатора дошкільної освіти, забезпечити їх оволодіння (Yemchuk, 2021, pp. 10–12).

Результати вивчення цих освітніх компонентів засвідчують підвищення рівня сформованості таких компетентностей як здатність до самоосвіти, саморозвитку, до безперервності в освіті для постійного поглиблення загальноосвітньої та фахової підготовки, перетворення набуття освіти в процес, який триває впродовж усього життя людини (бакалаврський рівень вищої освіти) та здатність генерувати нові ідеї (креативність), здатність створювати та впроваджувати в практику наукові розробки, спрямовані на підвищення якості освітньої діяльності та освітнього середовища в системі дошкільної, Здатність до самоосвіти, самовдосконалення, самореалізації в професійній діяльності та до конкурентної спроможності на ринку праці (магістерський рівень вищої освіти), у чому

переконають відповідні опитування здобувачів освіти та оцінка практичної діяльності здобувачів під час практики, власної професійної діяльності.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Численні дослідження науковців стверджують нагальну потребу у вихователі дітей дошкільного віку, спроможному створити умови для всебічного розвитку особистісного потенціалу дитини, який готовий до постійного саморозвитку та розкриття свого творчого потенціалу, до вивчення та впровадження інноваційного досвіду у власну педагогічну діяльність, до розробки нових методів, форм, технологій навчання та виховання дітей раннього та дошкільного віку з метою підвищення ефективності освітнього процесу в закладі дошкільної освіти. Особливістю інноваційної діяльності як виду педагогічної творчості вихователя є те, що педагог реалізує свої особистісні та професійні творчі потенції засобом творення особистості дитини.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо у розробці методики формування інноваційної компетентності вихователя закладу дошкільної освіти у процесі підвищення кваліфікації.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Гузій І.В. Педагогічний професіоналізм: історико-методологічні та теоретичні аспекти : монографія. Київ : НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2004. 243 с.
2. Ємчик О.Г. Педагогічна творчість та самоменеджмент організатора дошкільної освіти. Навчально-методичний посібник. Луцьк, 2021. 123 с.
3. Кудрявцева О. А. Компоненти та показники сформованості готовності майбутніх бакалаврів дошкільної освіти до інноваційної діяльності з дітьми раннього віку. *Інноваційна педагогіка*. 2022. Вип. 46. С. 122–126.
4. Курчатова А. Формування та розвиток педагогічної творчості вихователя засобами саморозвитку. *Acta Paedagogica Volyniensis*. 2022. Вип. 1(1). С. 85–91.
5. Наказ Міністерства економіки України Про затвердження професійного стандарту «Вихователь закладу дошкільної освіти» від 19 жовтня 2021 р. № 755-21. URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-profesijnogo-standartu-vihovatel-zakladu-doshkilnoyi-osviti> (Дата звернення 14.03.2023 р.)
6. Підліпняк І. Підготовка майбутніх фахівців з дошкільної освіти до інноваційної діяльності. *Acta paedagogica volyniensis*. 2022. Вип. 2. С. 30–36.
7. Смольникова Г. В., Семененко А. А. Особливості інноваційної діяльності в закладах дошкільної освіти. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*. Серія 16 : Творча особистість учителя: проблеми теорії і практики. 2018. Вип. 30. С. 129–133.
8. Смолюк С.В. Використання інноваційних технологій навчання в процесі фахової підготовки майбутнього вихователя закладу дошкільної освіти. *Інноваційна педагогіка*. 2022. Випуск 48. Т. 2. С. 223–226.

REFERENCES:

1. Huzii, I. V. (2004). Pedagogical professionalism: historical-methodological and theoretical aspects: monograph. Kyiv: NPU im. M. P. Dragomanova [in Ukrainian].
2. Yemchuk, O.H. (2021) Pedagogical creativity and self-management of the preschool education organizer. *Navchalno-metodychni posibnyk*. Lutsk. 123 p.

3. Kudriavtseva, O. A. (2022). Komponenty ta pokaznyky sformovanosti hotovnosti maibutnikh bakalavriv doshkilnoi osvity do innovatsiinoi diialnosti z ditmy rannoho viku [Components and indicators of the formation of the readiness of future bachelors of preschool education for innovative activities with children of early age]. *Innovatsiina pedahohika*. Vyp. 46. P. 122–126 [in Ukrainian].
4. Kurchatova, A. (2022). Formuvannia ta rozvytok pedahohichnoi tvorchosti vykhovatel'ia zasobamy samorozvytku [Formation and development of pedagogical creativity of the teacher by means of self-development]. *Acta Paedagogica Volynienses*. Vyp. 1(1). P. 85–91 [in Ukrainian].
5. Nakaz Ministerstva ekonomiky Ukrainy Pro zatverdzhennia profesiinoho standartu «Vykhovatel' zakladu doshkilnoi osvity» [Order of the Ministry of Economy of Ukraine on approval of the professional standard «Educator of a preschool education institution»] vid 19 zhovtnia 2021 r. № 755-21 [in Ukrainian].
6. Pidlypniak, I. (2022). Pidhotovka maibutnikh fakhivtsiv z doshkilnoi osvity do innovatsiinoi diialnosti [Training of future specialists of preschool education for innovative activities]. *Acta paedagogica volynienses*. Vyp. 2. P. 30–36 [in Ukrainian].
7. Smolnykova, H. V., Semenenko, A. A. Osoblyvosti innovatsiinoi diialnosti v zakladakh doshkilnoi osvity [Features of innovative activity in pre-school establishments]. *Naukovyi chasopys NPU imeni M. P. Drahomanova*. Serii 16 : Tvorchia osobystist uchytelia: problemy teorii i praktyky. 2018. Vyp. 30. S. 129–133 [in Ukrainian].
8. Smoliuk, S.V. (2022) Vykorystannia innovatsiinykh tekhnolohii navchannia v protsesi fakhovoi pidhotovky maibutnoho vykhovatel'ia zakladu doshkilnoi osvity. *Innovatsiina pedahohika* [Use of innovative learning technologies in the process of professional training of the future teacher of preschool education]. 2022. Vypusk 48. P. 223–226 [in Ukrainian].